

Ярославцева М.І.

кандидат педагогічних наук, доцент,

КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» ХОР

ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ШОСТОГО РОКУ ЖИТТЯ ЗАСОБАМИ ЖИВОПISУ

Сьогодення потребує людини висококультурної, високодуховної, освіченої, творця своєї культури, свого здоров'я, творця культури своєї держави, суспільства. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті, Державна національна програма «Освіта» (Україна XXI століття) орієнтують педагогів на створення системи неперервного навчання й виховання для творчого становлення особистості в процесі розвитку, забезпечення умов для постійного духовного та естетичного виховання особистості на основі кращих зразків мистецтва.

Відомо, що у пошуках істини й сенсу життя людина не може не звертатися до мистецтва, яке є чинником її естетичного виховання. Тільки мистецтво як ніяка інша форма суспільної свідомості сприяє духовному вдосконаленню людей, становленню традицій і культури, формуванню понять про загальнолюдські цінності та критерії оцінки як окремих явищ життя, так і подій в історичному досвіді людства.

Наближення до мистецтва, особливо у старшому дошкільному віці, є одним з найбільш значущих чинників, необхідних для створення взаєморозуміння й самопізнання. Діти шестирічного віку відрізняються особливим сприйманням, емоційною чутливістю, підвищеною пізнавальною активністю, можливістю образно мислити [4]. Тому саме мистецтво стає і засобом спілкування, і засобом пізнання дійсності, і засобом виховання дітей цього віку. А головне, за допомогою організованої системи ознайомлення дітей з творами мистецтва воно пробуджуватиме емоції, активізуватиме уяву, викликатиме переживання, які називають естетичними [6].

Проблема виховання особистості дитини дошкільного віку засобами образотворчого мистецтва привертала увагу багатьох наукових психолого-педагогічних студій, які досліджували багатоаспектний вплив мистецтва на розвиток естетичного сприймання та переживань дитини (А. Бакушинський, Н. Ветлугіна, Л. Виготський, Н. Зубарева, Т. Казакова, Т. Комарова, Н. Сакуліна, Є. Фльоріна та ін.).

Вчені розглядають живопис як особливий різновид людської діяльності, який відображує об'єктивну дійсність, сприяє формуванню інтелектуальних, моральних, емоційних та естетичних здібностей особистості. Живопис надає широкі можливості для художньо-естетичного виховання дітей шостого року життя.

Безпосередньо проблемами естетичного виховання дітей шестирічного віку засобами живопису займалися педагоги Н. Зубарева, Г. Підкурганна, Р. Чумічова. Проведений аналіз наукових доробок вищезазначених педагогів надає підставу стверджувати, що використання творів образотворчого

мистецтва з метою естетичного виховання дітей сприяє розв'язанню таких навчально виховних завдань:

- прилучення до зразків духовної культури минулого й сучасного;
- виховання через твори мистецтва естетичного ставлення до довколишньої дійсності;
- стимулювання й розвиток творчих здібностей;
- формування емоційно – оцінних орієнтацій в світі мистецтва;
- розвиток елементів естетичної свідомості.

Безперечна значимість цих позицій, які актуалізують проблему естетичного виховання дітей шостого року життя, зокрема засобами живопису, визначили зміст та структуру експериментального дослідження, яке було здійснено в Комунальному закладі «Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) № 266 комбінованого типу Харківської міської ради». В дослідженні брали участь діти шостого року життя в кількості 47 осіб. Метою педагогічного експерименту було дослідження на констатувальному етапі процесу естетичного виховання дітей шостого року життя засобами ознайомлення з живописом.

Виходячи з мети, завданнями етапу були: виявлення рівнів естетичної вихованості, що базується на особливостях сприймання дітьми різних жанрів образотворчого мистецтва; визначення можливостей дітей сприймати у творах живопису емоційно-образний, а не тільки предметно-сюжетний зміст; вивчення характеру емоційного відгуку на твір живопису; визначити міру естетичного сприймання засобів художньої виразності живописного твору (колір, лінія, форма, ритм, композиція).

Для виявлення рівнів естетичної вихованості були визначені такі критерії: емоційне співпереживання, здатність і готовність до самостійних пошукових дій пізнавального плану, усвідомлення свого «Я» в художній діяльності.

На першому етапі констатувального експерименту вивчалось, якому з трьох запропонованих жанрів живопису діти віддають перевагу. На другому – з'ясовувалося, які почуття викликає картина у дітей, як вони розуміють задум митця і той настрій, який передається за допомогою виразних та зображувальних засобів. Були показані репродукції картин: І. Левітана «Золота осінь», О. Сиротенко «Відпочинок», І. Машкова «Овочі і фрукти». На третьому – визначалось, яка тематика творів живопису найбільш приваблює дітей та ступень розуміння художнього образу за допомогою використання художнього слова.

За даними проведеного констатувального експерименту можна зробити такі висновки:

- найбільшу перевагу діти віддавали картинам жанрово-побутового змісту. При цьому найбільший інтерес викликав сюжетний план, на образно – естетичну характеристику твору уваги майже не звертали;
- рівень «відчуття» картини обмежений ставленням «подобається – не подобається»;
- природньо, що діти шостого року життя виявились сприйнятливими до реалістичного стильового напрямку, який має найвищу міру доступності для дитячого сприймання та розуміння; естетичного сприйняли майже деякі

поодинокі засоби художньої виразності живописного твору (колір, лінія, форма, ритм, композиція);

– використання літературно-поетичних засобів у процесі ознайомлення з репродукціями картин значно вплинуло на естетичне виховання дітей з позиції сприймання, розширення словникового запасу.

Аналіз даних, отриманих у ході констатувального експерименту, на підставі визначених вище критеріїв дозволив виявити три рівні естетичної вихованості дітей 6-річного віку: високий, середній та початковий.

Зібрані в процесі констатувального експерименту матеріали дали змогу зробити такі висновки: 90% дітей не виявили готовності до сприймання емоційно – образного змісту картин; майже у 60% відповідей була відчутна безпосередність емоційного відгуку на твори живопису, але стосовно художнього образу в розповідях не знаходила вираження; сприймання засобів художньої виразності (колір, лінія, форма, ритм, композиція) майже не спостерігається; можливість виходу на самостійну творчу позицію відбувалася тільки за допомогою вихователя – у вигляді запитань або бесіди.

Теоретичні та експериментальні матеріали проведеного дослідження підтверджують необхідність розробки та проведення з дітьми спеціальних форм педагогічного спілкування, головний принцип яких полягає в розгорнутому обговоренні задуму й форм художнього втілення, які реалізуватимуться у грі, творчих бесідах, екскурсіях до виставочних залів, на заняттях з образотворчого мистецтва.

Список використаних джерел:

1. Актуальні проблеми дошкільної освіти: теорія і практика в умовах вищого навчального закладу: навч. посіб. / під заг. ред. С. О. Нікітчиної. Київ: ВД «Слово», 2014. 368 с.
2. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні (нова редакція): науковий керівник: А. М. Богуш / [Богуш А. М., Беленька Г. В. та інш.]. Дошкільне виховання. 2012. № 7. С. 15-28.
3. Бех І. Д. Виховання особистості: у 2 кн. Кн. 1: Особистісно-орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади. Київ: Либідь, 2003. 280 с.
4. Дитина: освіт. програма для дітей від 2 до 7 років: відповідно до Баз. компонента дошк. освіти / наук. керівн. В. О. Огнев'юк; наук. ред. Г. В. Беленька, М. А. Машовець; Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. Київ, 2016. 303 с.
5. Ликова І. О. Образотворча діяльність в дитячому садку. Харків: Ранок, 2007. 215 с.
6. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному навчальному закладі: підручник для студентів / за заг. ред. Г. В. Сухорукової. Київ: Видавний Дім «Слово», 2010. 376 с.
7. Павелків Р. В., Цигипало О. П. Психодіагностичний інструментарій в умовах дошкільного закладу: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2013. 296 с.
8. Підготовка вихователя до розвитку особистості дитини в дошкільному віці: монографія / Г. В. Беленька та ін.; за заг. ред. І. І. Загарницької. Київ.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. 310 с.
9. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка: навч. посіб. для студентів ВНЗ. Київ: Академвидав, 2015. 448 с.
10. Програма розвитку дітей старшого дошкільного віку «Впевнений старт» / [О. О. Андрієтті, О. П. Голубович та ін.]. Тернопіль: Мандрівець, 2013. 104 с.